

Cosmin DARIESCU

*FUNDAMENTELE DREPTULUI
INTERNAȚIONAL PRIVAT*

Cosmin DARIESCU

FUNDAMENTELE DREPTULUI INTERNAȚIONAL PRIVAT

Ediția a III-a revăzută și adăugită

Universul Juridic
București
-2014-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2012, 2013, 2014, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA ȘI
ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DARIESCU, COSMIN**

Fundamentele dreptului internațional privat/ Cosmin

Dariescu - București: Universul Juridic, 2014

Bibliogr.

ISBN 978-606-673-465-3

341.9

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0732.320.666**

e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL telefon: **021.314.93.15**

DISTRIBUȚIE: tel./fax: **021.314.93.16**

e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

INTRODUCERE

Dezvoltarea mijloacelor de transport în cursul veacului al XIX-lea și al XX-lea a facilitat intensificarea circulației bunurilor și persoanelor în lume. Ușurința dovedită în depășirea frontierelor statale a generat, pe lângă probleme sociale, sanitare sau culturale și probleme de natură juridică. S-au multiplicat raporturile juridice susceptibile de a fi guvernate de unul sau mai multe sisteme de drept pozitiv statal precum și litigiile legate de astfel de raporturi. De asemenea, circulația bunurilor și a persoanelor a fost dublată de o mobilitate extraordinară a hotărârilor judecătorești (în sensul larg al termenului). Tot mai des, instanțele unui stat au fost solicitate să acorde efecte unor hotărâri jurisdicționale pronunțate în străinătate.

Soluționarea conflictelor apărute între legile unor state diferite cu privire la un raport juridic de drept privat, între instanțele unor țări diferite cu privire la un litigiu de drept privat ori a conflictelor privind recunoașterea drepturilor dobândite legal în străinătate sau a hotărârilor jurisdicționale străine reprezintă menirea dreptului internațional privat (prescurtat în lucrare prin acronimul DIP). Complexitatea domeniului determină și complexitatea științei juridice a dreptului internațional privat.

Lucrarea de față își propune să-l ajute pe cititor să facă primii pași în înțelegerea mecanismelor teoretice și a normelor Dreptului internațional privat. Acest obiectiv, dublat de necesitatea de a condensa cunoștințele strict necesare în doar paisprezece lecții (număr impus în predarea majorității disciplinelor de reforma învățământului universitar românesc conform Procesului Bologna) ne-au determinat să operăm o selecție a problemelor discutate, insistând doar asupra celor esențiale pentru începători. Astfel, noțiunile fundamentale ale conflictelor de legi sunt prezentate în primele opt capitole, pentru ca noile norme de drept internațional privat utilizate de autoritățile române să fie interpretate în ultimele șase.

Necesitatea condensării cunoștințelor fundamentale într-un număr cât mai redus de pagini ne-a îndemnat să ne inspirăm (pentru teoria generală a conflictelor de legi) din cursul de drept internațional privat susținut de reputatul profesor brazilian Haroldo Teixeira Válladao (5 septembrie 1901-7 aprilie 1987), la Academia de Drept Internațional de la Haga în 1971. Personal, am fost fermecat de stilul curgător și de erudiția acestui magistru, care-ți oferea o imagine panoramică asupra principiilor dreptului internațional privat fără a neglija savanții care au contribuit la cristalizarea acestor idei călăuzitoare. Prezentarea normelor românești de drept internațional privat s-a făcut luându-se în considerare doctrina românească și prevederile în materie ale noului Cod civil și ale noului Cod de procedură civilă. Noua ediție cuprinde modificările legislative survenite în cursul anilor 2012-2013 și ține seama și de evoluția doctrinei de drept internațional privat în aceeași perioadă.

Parcurgerea lucrării de față îi îngăduie cititorului să se familiarizeze cu problemele fundamentale ale dreptului internațional privat, ramură juridică care devine tot mai însemnată în epoca globalizării. S-ar putea ca unii cunoscători ai dreptului internațional privat, să-i reproșeze cărții o simplificare excesivă a multor chestiuni importante sau un stil mult prea concis. Pe acești erudiți critici îi rog să aibă în minte faptul că această lucrare este una de introducere, destinată începătorilor în materie (studenți la facultățile de drept, masteranzi fără pregătire juridică sau cititori care vor să-și reîmprospăteze noțiunile fundamentale de drept internațional privat în acord cu ultimele reglementări în domeniu). Ca urmare, am fost nevoit să mă ghidez după sfaturile a doi mari savanți: Werner Karl Heisenberg (1901-1976) potrivit căruia: „Chiar și pentru fizician, descrierea într-un limbaj simplu va fi un criteriu al gradului de înțelegere la care a ajuns”¹ și al lui Albert Einstein (1879-1955) conform căruia: „Dacă nu poți explica ceva într-un mod simplu, înseamnă că nici tu nu ai înțeles”².

¹ Citatul poate fi găsit la următoarea adresă web: http://thinkexist.com/quotation/even_for_the_physicist_the_description_in_plain/345593.html (accesată pe 8 august 2013).

² Citatul în două variante poate fi găsit la următoarele adrese web: http://thinkexist.com/quotation/if_you_can_t_explain_it_simply-you_don_t/186838.html și <http://www.goodreads.com/quotes/show/19421>, ambele accesate pe 7 august 2013.

Sper că osteneala cititorului de a parcurge cu răbdare și până la capăt paginile acestei cărți îi va fi răsplătită prin îmbogățirea culturii juridice și că îi va fi îndemn pentru aprofundarea acelor chestiuni care nu sunt pe deplin deslușite în paginile ei (în multe locuri, fiindu-i recomandate cititorului cărțile și actele normative necesare). Din zorii omenirii și până astăzi, întrebarea a fost mult mai importantă decât răspunsul, ajutând la progresul științei. Îi invit, deci, pe cititori să semnaleze slăbiciunile acestei lucrări și să contribuie la remedierea lor!

Iași, 29 august 2014

1. NOȚIUNI PRELIMINARE

1.1. Obiectul cursului

Un curs general de paisprezece lecții nu poate trata toate problemele de drept internațional privat. De aceea, se impune, după exemplul altor specialiști, operarea unei selecții¹. Vom începe cu noțiunile preliminare, apoi vom urmări conceptele fundamentale ale conflictelor de legi (de la Capitolul al doilea la Capitolul al optulea), apoi vom prezenta normele conflictuale speciale utilizate de autoritățile românești în diverse materii (de la Capitolul al nouălea la al treisprezecelea) pentru a încheia cu soluționarea conflictelor de jurisdicții (problemă care în practică trebuie rezolvată întotdeauna înaintea determinării regulilor conflictuale aplicabile litigiului).

1.2. Diversitatea sistemelor de drept pozitive și varietatea raporturilor sociale în spațiu și timp

Dreptul pozitiv (ce include legile, cutumele, jurisprudența) existent în lume nu este nici universal și nici perpetuu. El se împarte într-un mare număr de sisteme juridice, fiecare autonom, cu norme proprii, adesea divergente care se aplică într-o anumită epocă, pe un anumit teritoriu, anumitor persoane. Să luăm spre exemplu legile fiecărui stat, ale statelor federate, ale anumitor provincii sau ale diverselor religii sau rituri. Pe de altă parte, în afara acestei diversități legislative spațiale și temporale, faptele juridice se nasc, se dezvoltă, produc efectele și sunt adesea judecate cu caracteristicile lor de

¹ A se vedea Haroldo Valladão, *Développement et intégration du droit international privé, notamment dans les rapports de famille (Cours général de droit international privé)*, în *Recueil des Cours de L'Académie de droit international de la Haye*, Tome 133 (1971), p. 422 sau Ernestina Ungureanu, *Drept internațional privat*, Partea I și Partea a II-a, Ed. Cugetarea, Iași, 1999, 2000.

continuitate în epoci și în locuri diferite. Omul nu este limitat în activitatea sa, asemeni legilor. Efectele vieții sale pot avea legătură cu teritorii diferite, cu o varietate de indivizi și se pot prelungi în epoci diferite. Spre exemplu, să luăm nașterea, căsătoria, dobândirea de bunuri, delictele, moartea, fapte care intervin într-o țară, într-un moment precis și care prin situarea domiciliului sau reședinței persoanelor implicate, prin situarea bunurilor, prin timpul scurs sunt apreciate într-o altă țară sau într-o altă epocă.

1.3. Conflictele de legi în spațiu și în timp

Aceste fapte intră în relație, în epoci și în zone geografice diferite, cu legi autonome și divergente care nasc în spiritului celui interesat (al avocatului, al autorității, al judecătorului) o îndoială asupra legii aplicabile: legea proprie (aceea a persoanei care o aplică, numită *legea forului*) sau legea străină, sau, pe de-o parte, legea actuală și pe de alta, legea anacronică (legea veche). *Aceste stări de îndoială sunt denumite în limbajul juridic conflicte de legi în spațiu (dintre legea forului și legea străină), respectiv conflicte de legi în timp (dintre legea actuală și cea veche)*¹. *Raporturile juridice care prin anumite elemente (numite de extraneitate) au legătură cu mai multe sisteme de drept și care generează conflictele de legi în spațiu (și pe cele în spațiu și timp) sunt denumite raporturi juridice cu element de extraneitate*².

1.4. Soluțiile oferite de dreptul internațional privat și de dreptul intertemporal. Definiții

Pentru soluționarea conflictelor de legi în spațiu și a celor în timp, dreptul și-a creat propriile ramuri. *Este vorba de dreptul internațional privat și de dreptul intertemporal*³.

¹ Haroldo Valladão, *Développement et intégration du droit international privé, notamment dans les rapports de famille (Cours général de droit international privé)*, în *Recueil des Cours de L'Académie de droit international de la Haye*, Tome 133 (1971), p. 422.

² Ioan Macovei, *Drept internațional privat*, ed. a II-a revăzută și adăugită, Ed. Ars Longa, Iași, 2001, p. 9-11.

³ Haroldo Valladão, *Développement et intégration du droit international privé, notamment dans les rapports de famille (Cours général de droit international privé)*, în *Recueil des Cours de L'Académie de droit international de la Haye*, Tome 133 (1971), p. 422.

Dreptul internațional privat rezolvă conflictele de legi în spațiu și reglementează faptele care intră într-o relație spațială cu legi autonome și divergente. Dreptul internațional privat reglementează, practic, faptele juridice în translare, care pe un spațiu geografic trec dintr-un sistem de drept într-altul. El stabilește aplicarea unei legi dincolo de teritoriul și de persoanele pentru care a fost făcută. El facilitează schimburile umane între sisteme juridice opuse, asigurând continuitatea juridică a indivizilor care trec din teritoriul unui sistem juridic în teritoriul altuia. În literatura juridică, un specialist îl definea drept „îngerul păzitor” al călătorilor, al străinilor care se deplasează pe harta lumii pentru a se distra, a învăța, pentru a munci și chiar pentru a se stabili ca emigranți¹. Mai, pe scurt, dreptul internațional privat reprezintă acea ramură a dreptului care reglementează raporturile juridice cu element de extraneitate, indicând legea aplicabilă acestora și autoritatea competentă să soluționeze litigiile legate de aceste raporturi².

Dreptul intertemporal soluționează conflictele de legi în timp, reglementând faptele juridice în relația lor temporală cu legi divergente. El reglementează faptele în tranziție, care trec de-a lungul timpului de la o lege la alta. El asigură activitatea unei legi dincolo de epoca sa, drept pentru care a mai fost numit și drept tranzitoriu, conflict de legi în timp sau teorie a retroactivității legilor.

1.5. Unitatea celor două ramuri de drept în primele izvoare juridice formale moderne. Legătură strânsă și influență reciprocă. Respectarea legii străine și a celei vechi

Aceste două ramuri de drept au făcut obiectul aceleiași științe juridice, numită știința izvoarelor dreptului, disciplină care studiază legile, natura lor, efectele lor și modul de aplicare. Principiile acestor ramuri de drept au fost formulate în primele titluri ale codificărilor generale vechi, începând cu Titlul I, Cartea I a Codului lui Iustinian și

¹ *Ibidem*, p. 423.

² Ioan Macovei, *Drept internațional privat*, ed. a II-a revăzută și adăugită, Ed. Ars Longa, Iași, 2001, p. 12.

terminând cu articolele 2 și 3 ale Codului civil francez din 1804 și cu articolele 4 și 5 din Codul civil austriac din 1811¹. Reamintim că și Codul civil român din 1864 formula principiile dreptului internațional privat și dreptului tranzitoriu (intertemporal) în articolele 1 și 2 ale Titlului preliminar.

În prezent, dezvoltarea ramurii dreptului internațional privat a impus abandonarea acestui mod de reglementare. Raporturile de drept internațional privat beneficiază de o reglementare extinsă cuprinsă fie în Codul civil și în Codul de procedură civilă (a se vedea Cartea a VII-a a Codului civil român din 2009 sau a Codului românesc de procedură civilă din 2010), fie într-o lege separată (spre exemplu, Legea nr. 105/1992 cu privire la reglementarea raporturilor de drept internațional privat, abrogată prin intrarea în vigoare a celor două coduri menționate).

În doctrină, s-a subliniat puternica legătură existentă între dreptul internațional privat și dreptul intertemporal. Cele două ramuri de drept se influențează reciproc. Există chestiuni de drept internațional privat (spre exemplu cele privind recunoașterea divorțurilor străine nefrauduloase sau cele ale recunoașterii timpului de lucru prestat de un străin) a căror soluție este identică cu cea oferită de dreptul intertemporal (privind efectele produse, după abrogarea legii ce permitea desfacerea căsătoriei prin divorț, a divorțurilor pronunțate sub legea veche sau în materia timpului de muncă prestat de un lucrător înainte de intrarea în vigoare a noii reglementări)². Conflictele de legi în spațiu au, în general, o dimensiune temporală. Ar fi inexact să considerăm că, întotdeauna, conflictele de legi în spațiu se desfășoară numai la timpul prezent (în momentul prezent). Există conflicte de legi în spațiu unde *lex fori* este îndeobște legea nouă, iar legea străină este legea veche. *Aceste conflicte de legi între legea sub imperiul căruia*

¹ Haroldo Valladão, *Développement et intégration du droit international privé, notamment dans les rapports de famille (Cours général de droit international privé)*, în *Recueil des Cours de L'Académie de droit international de la Haye*, Tome 133 (1971), p. 423.

² Haroldo Valladão, *Développement et intégration du droit international privé, notamment dans les rapports de famille (Cours général de droit international privé)*, în *Recueil des Cours de L'Académie de droit international de la Haye*, Tome 133 (1971), p. 424.